

УДК 373.3.011.-051:378]:140.8

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.18>

Руслана РОСЛАВЕЦЬ

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0003-4564-4208

Наталія ОЛЬХОВА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0003-0006-4242

Світлана БУДНІК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0002-7859-6153
Scopus-Author ID: 57210969303

Бібліографічний опис статті: Рославець, Р., Ольхова, Н., Буднік, С. (2022). Естетична культура – важливий фактор ефективності професійно-педагогічної підготовки педагога. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 113–118, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.18>

ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА – ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА

Стаття присвячена проблемі ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів Нової української школи. Авторами уточнено зміст поняття «естетична культура, професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів Нової української школи» та зосереджено увагу на питаннях, пов'язаних з упровадженням естетичної культури у навчальний процес майбутніх учителів початкових класів Нової української школи. У статті висвітлено сутність та особливості естетичної культури в системі професійної підготовки спеціалістів педагогічного профілю.

У публікації зазначено, що в контексті українських необхідних, актуальних вимог до професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів Нової української школи проблема формування та вдосконалення екологічної культури студентів в умовах сьогодення набуває виняткової актуальності.

Мета дослідження: висвітлити зміст естетичної культури в системі професійно-педагогічної підготовки фахівців.

У статті розглядаються теоретичні аспекти естетичної культури учнівської молоді у процесі творчої діяльності, формування естетичного світосприйняття. Висвітлено літературні джерела та напрями естетичної культури. Охарактеризовано та розкрито проблему формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів Нової української школи. Досліджується відповідність підготовки майбутнього вчителя початкових класів Нової української школи вимогам нового Державного стандарту початкової загальної освіти (від 24 липня 2019 р. № 688).

Доведено, що важливе значення в структурі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів Нової української школи відіграє ціннісно-естетичний компонент, який містить світоглядний та емоційно-естетичний критерії.

Ключові слова: естетична культура, естетичне світосприйняття, ціннісно-естетичний компонент, професійна готовність майбутніх учителів початкової школи, Нова українська школа, професійно-педагогічної підготовки.

Ruslana ROSLAVETS

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0003-4564-4208

Nataliia OLKHOVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-0006-4242

Svetlana BUDNIK

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-7859-6153

Scopus-Author ID: 57210969303

To cite this article: Roslavets, R., Olkhova, N., Budnik, S. (2022). Estetychna kultura – vazhlyvyi faktor efektyvnosti profesiino–pedahohichnoi pidhotovky pedahoha [Aesthetic culture is an important factor in the effectiveness of a teacher's professional and pedagogical training]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 113–118, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.18>

AESTHETIC CULTURE IS AN IMPORTANT FACTOR OF THE EFFICIENCY OF THE PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL TRAINING OF A TEACHER

The article is devoted to the problem of the effectiveness of professional and pedagogical training of future primary school teachers of the New Ukrainian School. The authors clarified the content of the concept of "aesthetic culture, professional and pedagogical training of future teachers of the New Ukrainian School" and focused attention on issues related to the introduction of aesthetic culture into the educational process of future teachers of primary grades of the New Ukrainian School. The article highlights the essence and peculiarities of aesthetic culture in the system of professional training of pedagogical specialists.

The publication states that in the context of the urgent, urgent requirements for the professional training of future primary school teachers of the New Ukrainian School, the problem of forming and improving the environmental culture of students in today's conditions is extremely relevant.

The purpose of the study: to highlight the content of aesthetic culture in the system of professional and pedagogical training of specialists.

The article examines the theoretical aspects of the aesthetic culture of schoolchildren in the process of creative activity, the formation of an aesthetic worldview. Literary sources and directions of aesthetic culture are highlighted. The problem of forming the aesthetic culture of future primary school teachers of the New Ukrainian School is characterized and revealed. The compliance of the training of the future primary school teacher of the New Ukrainian School with the requirements of the new State standard of primary general education (from July 24, 2019 No. 688) is being investigated.

It has been proven that the value-aesthetic component, which includes worldview and emotional-aesthetic criteria, plays an important role in the structure of professional and pedagogical training of future primary school teachers of the New Ukrainian School.

Key words: *aesthetic culture, aesthetic worldview, value-aesthetic component, professional readiness of future primary school teachers, New Ukrainian School, professional and pedagogical training.*

Актуальність проблеми. Поява української державності не просто активізувала проблеми освіти, а й поставила завдання якісної підготовки фахівців, сформувала нові бачення і перспективи її розвитку у третьому тисячолітті. І хоч центральною фігурою в освіті виступає педагог, однак особлива увага в освітньому просторі має бути спрямована на формування високих моральних цінностей в учнів, студентів, як особистостей, що є найважливішою цінністю суспільства, адже вони будуть жити і розбудовувати молоду державу.

Оновлення, які відбуваються сьогодні у нашій країні, пробуджують суспільство, збагачується його духовність, знаходять місце нові форми

життя і в політиці, і в економіці, і в культурі.

Важливою гостродискунсійною, фундаментальною і складною, що стоїть перед українським суспільством, є проблема його духовних прагнень, відродження і пропаганда оберегів пам'яті, звичаїв, традицій, дум і сподівань.

Саме тому першочерговим завданням гуманізації суспільства є піднесення їх моральності, естетичного інтересу до національної культури.

Джерело духовного збагачення та морального вдосконалення дітей молодшого шкільного віку лежать в підспудах глибокої давнини, бо, вивчаючи суспільні процеси минулого, ми відчуваємо, яка лжедуховність насаджувалась

тодішньою системою на національну свідомість людини, принижувались і нівелювались вікові національні звичаї та традиції.

Такі надважливі завдання покладаються сьогодні на вчителя, який своєю практичною діяльністю, професійною спрямованістю на основі системного підходу може сформувати цілісність та єдність особистості, бо педагог є представником найвизначнішої людинознавчої професії.

Він формує і сплітає той ланцюжок, який є фундаментальною основою духовно-естетичної культури, естетичних потреб, нахилів і інтересів, що є сутністю естетичної культури. Естетична культура є важливою складовою загальної культури.

Естетична культура – це здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві й реальності, покликання й майстерність будувати власне життя за законами краси.

Дитина, естетично вихована, здатна сприймати, переживати, оцінювати

навколишній світ у відповідності із здобутими естетичними знаннями, прагнути до самоутвердження, самовираження.

Особистість, перебуваючи у постійній боротьбі за краще майбутнє, є заручником репродуктивної діяльності, яка регулюється відповідними законами і естетичними критеріями виразності та краси.

Про значення природи у формуванні естетичної культури наголошували античні філософи. Залучення природи до формування екологічної культури засвідчує ще й те, що в усіх видах діяльності домінуючою є естетична мета як наука, і формувалась вона у лоні природи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування та розвитку екологічної культури в дитини хвилювало педагогів, філософів, мислителів у різні часи, однак і зараз вона належить до неоднозначних проблем.

Відтак, домінуючим засобом у досягненні практичних цілей, за твердженнями філософів, є естетична культура, яка червоною ниткою пронизує усі сфери суспільного життя.

Велику увагу естетичній культурі приділяли філософи античного минулого. Зокрема, Арістотелем була створена система, куди ввійшли усі екологічні знання, сформувавши нормативні поняття про красу, і тим самим визна-

чивши основні ознаки природи. Він зазначав, що основна ідея прекрасного в природі – це єдність змісту і форм предметів природи.

Демокріт зробив спробу сформулювати закони краси у природі, розробивши атомну будову світу. В уяві Піфагора – світ це гармонія дійсності природи світу і невід'ємної естетичної якості.

Отже, стародавні філософи сформулювали фундаментальні теоретичні основи природи і поклали початок її естетики.

Однак, враховуючи те, що естетичні пізнання, в тому числі вивчення і сприйняття оточуючого світу, природи, яка зазнає постійних змін і перебуває у безпосередньому взаємозв'язку із суспільством, – процес надважливий і складний; це духовне багатство кожного народу і його можна розвивати, прикладаючи певні зусилля, уміння, проявивши любов до нього, і навпаки, знищити.

Тому то школа, педагогічні колективи покликані навчити і естетично сприймати її, здатність пробуджувати її, вміння спілкуватися з нею, милуватися її гармонією, в вища школа повинна озброїти майбутнього педагога методикою, творчими методами, прийомами формування естетичної культури у дітей.

Про великий естетичний вплив природи на творчий розвиток школярів наголошував видатний педагог К.Д. Ушинський.

Естетичні почуття щодня мають бути присутні у житті дитини, у стосунках між людьми, у власній поведінці, вчинках; відчувати природу, а природа має бути гегемоном у повсякденному житті кожного. Такі положення висловлював А.С. Макаренко. Педагог прищеплював своїм вихованцям любов до сільськогосподарської праці, уміння знаходити у ній насолоду. Могутнім фактором діяльності людини і її поведінки визначний педагог вбачав естетичні емоції.

Найповніше обґрунтував теоретично і реалізував у навчальному процесі

систему роботи з естетичного виховання визначний педагог В.О. Сухомлинський. Він вважав, що «ефективність методів, прийомів, засобів естетичного виховання визначається насамперед гармонією справжніх потреб людини, яка формується культурою бажань, співвідношенням інтелектуального розвитку й активності, багатством моральних стосунків окремих осіб в колективі» (Сухомлинський, 1975. Т. 2. С. 409).

Потужний виховний вплив краси природи на формування методичної підготовки вчителя до творчого використання потенціалу її краси зображено у знаменних працях Сухомлинського «Серце віддаю дітям», «Павлиська середня школа», «Народження громадянина».

Як зазначає автор у книзі «Народження громадянина» педагог має навчати учнів уміння «бачити і чути» красу природи, відчувати естетичну насолоду від неї (Сухомлинський, 1975. Т. 4. С. 369).

Найістотнішим у практичній діяльності вчителя, на що звертає велику увагу педагог, – утверджувати передусім естетичний потенціал людини.

Естетична освіта допомагає фахівцю правильно оцінити свої творчі сили й можливості, стимулювати активні форми взаємозв'язку особистості з природою. В.О. Сухомлинський переконував, «що краса облагороджує людину лише тоді, коли вона працює, створюючи красу» (Сухомлинський, 1975. Т. 3. С. 539).

Вагомий внесок у розвиток естетичної культури зробили сучасні вчені Л.В. Анучина, О.К. Бурова, О.В. Уманець, О.В. Шило у навчальному посібнику «Естетика» (Анучина, Бурова, Уманець, Шило, 2010. 232 с.), І.Колесніков, І.Ушакова та ін. у навчальному посібнику «Естетика» (Колесніков, Ушакова та ін. Київ, 2003. 208 с.).

Зокрема, І.Ушакова зазначила, що «естетичне виховання студентів у вищому навчальному закладі розглядається як продовження концепції гуманітаризації й гуманізації освіти, спрямованого на розкриття творчого потенціалу людини, формування в неї образу зовнішньої і внутрішньої досконалої людини» (Ушакова, 2015. 218 с.), М.П. Колесніков дав ґрунтовне визначення поняття естетична культура – це «сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ навколишньої дійсності, творів мистецтва, бажання і необхідність вносити прекрасне в навколишній світ, оберігати природну красу» (Колесніков, 2003. 208 с.).

Мета дослідження: висвітлити зміст естетичної культури в системі професійно-педагогічної підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. На виховання особистості нового типу, який

мав би високий рівень духовності і культури, володіти вмінням творчо мислити, бути гнучким у вирішенні проблем сьогодення, активним у цілковитому формуванні гуманно-демократичних відносин орієнтує Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), у якій зазначено мету національного виховання – «набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури національної приналежності особистих рис громадян Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури». (Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http : www. uazakon. com / documents / date_5x / pg_ irwjos / index. htm](http://www.uazakon.com/documents/date_5x/pg_irwjos/index.htm)).

На необхідності формування гармонійно та всесторонньо розвиненої особистості акцентує і Закон України «Про освіту», де вказано, що найвищою цінністю суспільства, розвитку її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, виховання громадян, здатних до свідомого соціального вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого і культурного потенціалу народу (Закон України про «Освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII (в редакції від 02.04.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).

Для реалізації завдань, поставлених директивними документами МО України необхідно створити «умови для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, виховати покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу, як невід'ємну складову європейської та світової спільноти» (Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>).

Про високий морально-духовний розвиток особистості наголошується і в «Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді» (Національна програма виховання дітей та учнівської молоді 2006. С. 197–224).

Подальший розвиток проблеми формування екологічної культури молодших школярів ми знаходимо у працях науковців В. Андрущенко, С. Гончаренка, О. Гукаленко, І. Зязюна, В. Краєвського, В. Лугая, Н. Нічкало, І. Підласого, С. Сисоєва, О. Сухомлинської та ін.

У формуванні естетичного виховання, у тому числі культури, як зазначають визначні педагоги Л. Масол, Г. Падалка, Г. Локарева, Г. Тарасенко, Л. Коваль, О. Рудницька відіграє тезаурус. Вони стверджують, що тезаурус особистості «інтелектуальний та емоційний багаж, втілений у життєвому та оцінному досліді є компонентом духовного потенціалу людини, потужним базисом подальшого її становлення та розвитку».

Інші провідні науковці П. Гончарук, В. Рибалка, Л. Славина, В. Клименко та ін. пов'язують реакції організму з виникненням емоцій, які є специфічною формою взаємодії людини з навколишнім світом і спрямована на пізнання навколишньої дійсності.

Отже, акумулятивний компонент естетичного виховання дитини включає емоційно-позитивну реакцію на об'єкти, явище, докільця. І це може стати чудовим стимулом для подальшого розвитку його естетичної культури.

В інших наукових працях зазначається, що у структурі культури особистості утворюється взаємодія знання про світ і ставлення до нього. Для прикладу, О. Рудницька підкреслює, що знання є найважливіша кладова змісту освіти, стверджуючи, що знання є результатом його змісту. Вона зауважує, що знання – це результат пізнання дійсності, законів розвитку природи, суспільства та мислення, які об'єднують у собі поняття, терміни, факти, з якими зустрічається індивідуум, наукові теорії, прийняті у суспільстві норми, ставлення до різних явищ життя.

Відтак, науковці прийшли до висновку, що естетичні знання є тим необхідним інтелектуальним підґрунтям естетичної культури школярів молодшого шкільного віку, з допомогою якого дитина може об'ємніше осягти розмаїття навколишнього буття.

Завдяки знань появляються пізнавальні інтереси, урізноманітнюються мотиви практичної діяльності, а згодом активізуються соціальні та естетичні прояви людини, що організують її діяльність і поведінку.

Особливого значення стратегія поведінки та вчинків набуває у молодшому шкільному віці, де закладаються беззаперечні основи креативного цілісного естетичного практичного змісту.

Тому то у структурі естетичної культури учня мають бути представлені особистісні поведінкові програми, які б характеризувалися креативністю, що послугувало б запобіганню стереотипів та шаблонів поведінки, бездумному повторенню запропонованої стратегії дій.

Розвинута естетична культура сприяє становленню громадянської позиції та ідеалів. Тому то, по-перше прекрасне є здобутком суспільства, його пізнавальної, оцінної, творчої діяльності.

Естетичні знання, почуття, уявлення об'єднує естетична ідея, це та закономірність, що характеризує навколишня дійсність, мистецтво як прояв піднесеного, прекрасного, гармонійного та цілісного. Разом з тим естетична культура об'єднує суспільство, це специфічна програма соціальної поведінки, культурно-естетичне підґрунтя моральних, правових, економічних відносин.

Доречно з цього приводу послухати думку М. Лавриненко «осмислення педагогічної діяльності в ціннісно-смысловому контексті завдань шкільної соціалізації показує, що і учень, і вчитель постають як суб'єкти творчого процесу, метою якого є досягнення спільної мети – сходження молоді особистості на новий рівень індивідуального розвитку, суспільних можливостей та соціальної інтегрованості» (Лавриненко, 2000. 444 с.).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, підсумовуючи розглядане питання констатуємо, що екологічна культура відіграє надзвичайну роль в системі професійно-педагогічної підготовки спеціалістів педагогічного профілю, виступаючи у зв'язку з освітою, розвиває духовні, креативні, творчі, майстерні дані, необхідні в різних галузях фахової діяльності.

Особливу роль у вихованні естетичної культури покладено на викладачів, а тому основним завданням їх є підвищення освітнього процесу, забезпечення виховання духовності та культури студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України про «Освіту» (в редакції від 02.04.2020). № 2145-VIII. (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України про вищу освіту (із змінами внесеними згідно із Законом № 2443-VIII від 22.05.2018). № 1556-VII. (2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Анучина, Л. В., Бурова, О. К., Уманець, О. В. & Шило, О. В. (2010). Естетика : навч. посіб. Харків.
4. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). (1990). Retrieved from http://uazakon.com/document/date_5x/pg_irwjos/index.htm
5. Колесніков, М. П., Колеснікова О. В. та ін. (2003). Естетика : навч. посіб. Київ.
6. Концепція НУШ. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. (2010). *Пед. газ.*, 12 (90). 6–7.
8. Лавриненко, Н. М. (2000). Педагогіка соціалізації: європейські абрис. Інститут педагогіки НАПН України. Київ. ВІРА ІНСАЙТ. Retrieved from <https://undip.org.ua>
9. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
10. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді. Книга заступника директора з виховної роботи. (2006). (197–224). Харків : ПП «Торсінг плюс».
11. Сотська, Г. (2013). Сутність поняття «естетична культура вчителя» : теоретичний аспект. *Імідж сучасного педагога*. 7. 28–31. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/isp_2013_7_9
12. Сухомлинський, В. О. (1975). Вибрані твори : у 5-томах. Київ, Т. 2. 409 с.
13. Ушакова, І. (2015). Формування естетичного образу людини у студентської молоді комплексом мистецтв : дис. канд. пед наук : 13.00.04 ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Київ.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy pro «Osvitu» (v redaktsii vid 02.04.2020) [Law of Ukraine on «Education» (as amended from 04.02.2020)]. № 2145-VIII. (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Zakon Ukrainy pro vyshchu osvitu (iz zminamy vnesenymy zghidno iz Zakonom № 2443-VIII vid 22.05.2018) [The Law of Ukraine on Higher Education (as amended in accordance with Law № 2443-VIII of May 22, 2018)]. № 1556-VII. (2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita» («Ukraina KhKhI stolittia») [State national program «Education» («Ukraine of the 21st century»)]. (1990). Retrieved from http://www.uazakon.com/documents/date_5x/pg_irwjos/index.htm
4. Kolesnikov, M. P. & Kolesnikova O. V. ta in. (2003). *Estetyka [Aesthetics] : navch. posib*. Kyiv.
5. Anuchyna, L. V., Burova, O. K., Umanets, O. V. & Shylo, O. V. (2010). *Estetyka [Aesthetics] : navch. posib*. Kharkiv.
6. Kontsepsiia NUSh [The concept of NUSH]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Kontsepsiia khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [The concept of artistic and aesthetic education of students in general educational institutions]. (2010). *Ped. haz.*, 12(90). 6–7.
8. Lavrynenko, N. M. (2000). *Pedahohika sotsializatsii: yevropeiski abrysy [Pedagogy of socialization: European outlines]*. Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy. Kyiv : VIRA INSAIT. Retrieved from <https://undip.org.ua>
9. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u KhKhI stolitti [National doctrine of education development of Ukraine in the 21st century]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
10. Natsionalna prohrama vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi. Knyha zastupnyka dyrektora z vykhovnoi roboty [National program of education of children and school youth. The book of the deputy director for educational work]. (2006). (197–224). Kharkiv : PP «Torsinh plus».
11. Sotska, H. (2013). Sutnist poniattia «estetychna kultura vchytelia»: teoretychnyi aspekt [The essence of the concept of «aesthetic culture of a teacher»: theoretical aspect]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 7. 28–31. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/isp_2013_7_9
12. Sukhomlynskyi, V. O. (1975). Vybrani tvory [Selected works] : u 5-tomakh. T. 2. (409).
13. Ushakova, I. (2015). *Formuvannia estetychnoho obrazu liudyny u studentskoi molodi kompleksom mystetstv [Formation of an aesthetic image of a person among student youth by a complex of arts]*. (Dys. kand. ped nauk: 13.00.04). Skhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet imeni Volodymyra Dalia. Kyiv.